

راهنمای گام به گام داده کاوی با

استاندارد کریسپ

(تدوین Daimler Chrysler ، SPSS و NCR)

ترجمه :

دکتر عباس سقایی

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران

حامد جعفر زنجانی

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نراق

فهرست نویسی کتاب- فیپا

عنوان و نام پدیدآور:	راهنمای گام به گام داده کاوی با استاندارد کریسپ/ تالیف پیتر چپمن ... [اودیگران]؛ ترجمه عباس سقایی، حامد جعفر زنجانی
مشخصات نشر:	تهران عباس سقایی، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری:	۱۰۹ ص: مصور (بخش رنگی)، جدول.
شابک:	۹-۳۱۷۰-۴-۶۰۰-۹۷۸-۱۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی:	فیپا
یادداشت:	عنوان اصلی: CRISP-DM 1.0 : step-by-step data mining guide,c2000
موضوع:	سی. آر. آی. اس. پی. (فایل کامپیوتر)
موضوع:	داده کاوی
موضوع:	داده کاوی -- نرم افزار
شناسه افزوده:	چپمن، پیت
شناسه افزوده:	Chapman, Pete
شناسه افزوده:	سقایی، عباس، ۱۳۵۱- مترجم
شناسه افزوده:	جعفر زنجانی، حامد، ۱۳۵۹- مترجم
رده بندی کنگره:	TAY۱۰/۱۷۱۳۹۴
رده بندی دیویی:	۶۲۴/۱۵۱۳۶۰۲۸۵
شماره کتابشناسی ملی:	۳۸۸۷۳۴۶

www.ketab.ir

عنوان: راهنمای گام به گام داده کاوی با استاندارد کریسپ (تدوین Daimler Chrysler، SPSS و NCR)

پیتر چپمن

مؤلف:

دکتر عباس سقایی، حامد جعفر زنجانی

مترجمین:

عباس سقایی

ناشر:

اول

نوبت چاپ:

۱۳۹۴

سال چاپ:

۱۰۰۰ نسخه

شمارگان:

۹۷۸-۶۰۰-۰۴-۳۱۷۰-۹

شابک:

۱۰۰۰۰۰ ریال

بها:

مقدمه مترجمان

در طول دهه های گذشته حجم زیادی از داده ها در پایگاه داده ها انباشته و ذخیره شده اند. امروزه داده ها قلب تپنده فرآیند تجاری بیشتر شرکتها تلقی میشوند، آنها فارغ از خرد و کلان بودن نوع صنعت در تمامی صنایع نظیر خرده فروشها، ارتباطات، تولید، تسهیلات، حمل و نقل، بیمه، کارتهای اعتباری و بانکداری از طریق تعاملات در سیستمهای عملیاتی شکل می گیرند. در واقع سازمان ها در اطلاعات غرق شده اند در حالیکه تشنه دانش هستند. داده کاوی فرآیند کشف دانش پنهان درون داده ها است که با توصیف، تشریح، پیش بینی و کنترل پدیده های گوناگون پیرامونی، دارای کاربرد بسیار وسیعی در حوزه های مختلف است به گونه ای که مرز و محدودیتی برای کاربرد آن در نظر گرفته نشده است. امروزه، استفاده از روشهای سنتی جمع آوری و تحلیل داده به دلیل اتلاف زمان و ایجاد هزینه های بسیار زیاد، مناسب نبوده و ازاین رو استفاده از روشهای جدید آنالیز داده مانند داده کاوی بسیار حیاتی به نظر میرسد.

معضل اصلی داده کاوی در ایران این است که بسیاری از کارشناسان این حوزه، بدون مطالعه و شناخت کافی از ماهیت داده ها و قبل از انتخاب و پیاده سازی بستر و متدولوژی مناسب جهت انجام یک پروژه داده کاوی، به سراغ ابزارهای داده کاوی می روند. به نظر می رسد دلیل اصلی این امر عدم رعایت استاندارد کریسپ درخصوص نحوه اجرا و پیاده سازی صحیح پروژه های داده کاوی است. این استاندارد در تمام دنیا بعنوان ابزار مشترک در پیاده سازی و اجرای پروژه های داده کاوی مورد استفاده کارشناسان مربوطه قرار می گیرد. تهیه استاندارد فوق توسط سه شرکت دایمر کرایسلر^۱، SPSS و NCR در سال ۱۹۹۶ مورد توافق قرار گرفت. پیش نویس استاندارد کریسپ، اولین بار در سال ۱۹۹۹ نگارش گردید. سپس کنسرسیوم CRISP در سال ۲۰۰۰ نسخه نهایی را منتشر نمود. با توجه به استقبال کارشناسان داده کاوی از نرم افزار SPSS و Celementine و اهمیت استاندارد مورد اشاره در پروژهای داده کاوی، برآن شدیم با ترجمه آخرین نسخه از استاندارد فوق، گامی مثبت در راه پیشرفت و موفقیت بنگاههای اقتصادی و خدماتی از طریق اجرای پروژه های داده کاوی برداریم.

به امید ایران سرشار از ارزش و تهی از اتلاف

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

پیشگفتار	۹
I مقدمه	۱۴
۱ متدلوژی CRISP-DM	۱۴
۱-۲ مدل مرجع و راهنمای استفاده	۱۵
۲ نقشه مدل های عمومی به مدل های اختصاصی	۱۵
۳ توصیف بخش ها	۱۷
۳-۱ مضامین	۱۷
۳-۲ اهداف	۱۸
II مدل مرجع CRISP-DM	۱۹
۱ شناخت کسب و کار	۲۴
۱-۱ تعیین اهداف کسب و کار	۲۵
۱-۲ ارزیابی وضعیت	۲۶
۱-۳ تعیین اهداف داده کاوی	۲۷
۱-۴ تهیه برنامه پروژه	۲۸
۲ شناخت داده ها	۲۹
۲-۱ جمع آوری داده های اولیه	۲۹
۲-۲ توصیف داده ها	۳۰
۲-۳ بررسی داده ها	۳۰
۲-۴ تأیید کیفیت داده ها	۳۱
۳ آماده سازی داده ها	۳۲
۳-۱ انتخاب داده ها	۳۳
۳-۲ پاک سازی داده ها	۳۳
۳-۳ ساخت داده ها	۳۴
۳-۴ یکپارچه سازی داده ها	۳۴
۳-۵ قالب بندی داده ها	۳۵
۴ مدل سازی	۳۶
۴-۱ انتخاب تکنیک مدل سازی	۳۷

۳۷		تولید طرح آزمایشی	۴-۲
۳۸		ساخت مدل	۴-۳
۳۸		ارزیابی مدل	۴-۴
۴۰		ارزیابی	۵
۴۰		ارزیابی نتایج	۵-۱
۴۱		بازنگری فرآیند	۵-۲
۴۲		تعیین مراحل بعدی	۵-۳
۴۳		استقرار	۶
۴۴		طرح ریزی استقرار	۶-۱
۴۴		برنامه ریزی پایش و نگهداری	۶-۲
۴۵		تهیه گزارش نهایی	۶-۳
۴۵		بازنگری پروژه	۶-۴
۴۷		راهنمای استفاده CRISP-DM	III
۴۸		شناخت کسب و کار	۱
۴۸		تعیین اهداف کسب و کار	۱-۱
۵۰		ارزیابی وضعیت	۱-۲
۵۵		تعیین اهداف داده کاوی	۱-۳
۵۶		تهیه برنامه پروژه	۱-۴
۵۹		شناخت داده ها	۲
۵۹		جمع آوری داده های اولیه	۲-۱
۶۱		توصیف داده ها	۲-۲
۶۳		بررسی داده ها	۲-۳
۶۴		تائید کیفیت داده ها	۲-۴
۶۶		آماده سازی داده ها	۳
۶۶		انتخاب داده ها	۳-۱
۶۷		پاک سازی داده ها	۳-۲
۶۹		ساخت داده ها	۳-۳
۷۱		یکپارچه سازی داده ها	۳-۴
۷۱		قالب بندی داده ها	۳-۵
۷۳		مدل سازی	۴
۷۳		انتخاب تکنیک مدل سازی	۴-۱

۷۴		ایجاد طرح آزمون	۴-۲
۷۵		ساخت مدل	۴-۳
۷۶		ارزیابی مدل	۴-۴
۷۸		ارزیابی	۵
۷۸		ارزیابی نتایج	۵-۱
۷۹		بازنگری فرآیند	۵-۲
۸۰		تعیین مراحل بعدی	۵-۳
۸۲		استقرار	۶
۸۲		استقرار برنامه	۶-۱
۸۲		برنامه ریزی پایش و نگهداری	۶-۲
۸۳		تهیه گزارش نهایی	۶-۳
۸۴		بازنگری پروژه	۶-۴
۸۵		خروجی های CRISP-DM	IV
۸۶		شناخت کسب و کار	۱
۸۷		شناخت داده ها	۲
۸۹		آماده سازی داده ها	۳
۹۰		مدل سازی	۴
۹۱		ارزیابی	۵
۹۲		استقرار	۶
۹۳		خلاصه وابستگی ها	۷
۹۵		ضمیمه	V
۹۶		فهرست واژگان / اصلاحات	۱
۹۸		انواع مسائل داده کاوی	۲
۹۸		توصیف و جمع بندی داده ها	۲-۱
۹۹		بخش بندی	۲-۲
۱۰۰		توضیح مفاهیم	۲-۳
۱۰۱		دسته بندی	۲-۴
۱۰۲		پیش بینی	۲-۵
۱۰۳		تحلیل وابستگی	۲-۶
۱۰۵		واژه نامه تخصصی	۳

پیشگفتار

CRISP-DM در اواخر سال ۱۹۹۶ توسط سه شرکت با سابقه در زمینه داده کاوی (که در آن ایام پدیده ای جدید و نوظهور بود) تهیه و به بازار عرضه شد. یکی از این شرکت ها Daimler Chrysler بود که بعدها به Daimler-Benz تغییر نام یافت. این شرکت در مقایسه با اغلب بنگاههای تجاری و مراکز صنعتی در زمینه کاربرد نرم افزارهای داده کاوی در عملیات تجاری، تجربه بیشتری داشت.

SPSS (که بعدها به ISL تغییر یافت) از سال ۱۹۹۰ خدمات مبتنی بر عملیات داده کاوی را به متقاضیان عرضه و در سال ۱۹۹۴ اولین نمونه از نرم افزارهای داده کاوی تجاری به نام Clementine را به بازار معرفی نمود.

سومین شرکت با نام NCR، یکی از اهداف خود را افزایش حجم دیتا یا اطلاعات مورد پردازش برای نرم افزار انبارداری شرکت های طرف قرارداد خود عنوان نمود. پروژه ای که در زمان خود Teradata نام گرفت. این شرکت تیم هایی را به منظور مشاوره در زمینه داده کاوی و افراد متخصص در زمینه فن آوری اطلاعات برای رفع نیاز مشتریان خود، تربیت نمود.

در آن زمان، هر چند استفاده از داده کاوی در عملیات تجاری ناشناخته بود ولی آمارها استفاده گسترده و فراگیر این نوع ابزارها را نشان می دادند. این آمارها یا به بیانی دیگر علائم، برای بعضی خوشنود کننده و برای عده ای نیز ترسناک جلوه می نمود. سعی همه ما بر این بود که در همگامی و بکارگیری ابزارهای داده کاوی، به نحوی، روش ها و تجربیات خود را در اولویت قرار دهیم. دلواپسی ما این بود که، آیا در پیاده سازی این ابزار اشتباه نمی کردیم؟ آیا هر کاربر جدید داده کاوی، در وهله اول و برای آموختن آن مجبور بود همانند ما از روش سعی و خطا استفاده کند؟ و نیز از منظر یک تامین و تولیدکننده، چگونه می توانستیم مشتریان خود را متقاعد کنیم که داده کاوی ما، از نوع تکامل یافته است و می توان از آن به عنوان یک ابزار کلیدی در تعاملات تجاری استفاده نمود؟

در پاسخ به سوالات بالا و با دلایلی متقاعد شدیم که، ایجاد یک مدل فرایند استاندارد بدون داشتن مالکیت خصوصی (مانند نرم افزارهای متن باز) و با دسترسی بدون هزینه برای کاربر، پاسخگوی ما و تمام کارورزان این نوع نرم افزارها خواهد بود.

یک سال بعد، کنسرسیومی تشکیل دادیم و اسم آنرا با کنار هم گذاشتن حرف اول کلمات:

(Cross-Industry Standard Process for Data Mining) - فرایندهای استاندارد صنعتی برای داده کاوی^۱ - ابداع نمودیم. برای تامین بودجه، از کمیسیون اروپایی کمک گرفته و شروع به بازروری و پیاده سازی ایده های اولیه خود کردیم. از آنجا که هدف از طراحی CRISP-DM ارائه نقش دوگانه آن (یعنی هم از لحاظ ابزار و هم از لحاظ کاربردی) در صنعت بود، به این نتیجه رسیدیم که تا حد ممکن، از کارورزان یا کاربران بیشتری که با این داده کاوی در ارتباط هستند (مانند مشاوران مدیران ارشد و سرپرستان

^۱ Data mining

مدیریت اطلاعات انبارها) جهت جمع آوری اطلاعات مورد لزوم استفاده نماییم. افراد انتخاب شده توسط ما نسبت به فرآیند داده کاوی اطلاعات و دلایل شخصی خود را داشتند. ما برای دستیابی به اهداف خود، گروهی علاقه مند به کار با این نرم افزار را به اسم (THE SIG) فراهم آوردیم. برای تشکیل این گروه، دعوتنامه هایی را به افراد علاقه مند به حضور در کارگاه آموزشی یک روزه که در شهر آمستردام هلند برگزار می شد ارسال نمودیم. در این کارگاه آموزشی ما توانستیم ایده های خود را برای آنها بازگو نموده و از آنها دعوت نماییم تا نظرات خود را به ما ارائه دهند و راههای تعامل با نرم افزار CRISP-DM را به صورت بحث آزاد مطرح نمایند. در روز برگزاری این کارگاه آموزشی، احساس بیم و هراس در بین اعضای کنسرسیوم به چشم می خورد. یکی از دلواپسی های افراد گروه این بود که، آیا هرگز علاقه مندانی به کار ما وجود خواهند داشت تا در این همایش حاضر شوند؟ و اگر چنین افرادی وجود داشته باشند، آیا به ما خواهند گفت که این نرم افزار به عنوان یک فرآیند یا ابزار استاندارد نیاز قانع کننده ای را جوابگو می باشد یا نه؟ یا اینکه خواهند گفت که، ایده های ما حتی از ایده ها و تفکرات افرادی که استانداردسازی برایشان یک تخیل غیرعملی است، بسیار فاصله دارد.

این کارگاه آموزشی از آنچه انتظار می رفت بهتر بود. در آنجا سه چیز جلب توجه می نمود:

- حضور مردم دو برابر تعدادی بود که ما در ابتدای کار انتظار داشتیم.
- وجود یک وفاق عمومی در مورد این موضوع که، "صنایع هم اکنون و بیشتر از هر زمان دیگر نیازمند یک فرآیند استاندارد هستند"، به چشم می خورد.
- همچنان که هر شرکت کننده نظرات و تجربیات شخصی خود را در ارتباط با کاربرد داده کاوی عنوان می نمود(واضح بود که در این اظهارات تفاوت های ظاهری و سطحی وجود دارد مخصوصا در مشخص نمودن حدود فازهای اجرایی و نیز در نوع واژگان فنی بکار برده شده) ولی با این حال، نقطه نظرات مشترک زیادی در دیدگاههای این اشخاص نسبت به فرآیند داده کاوی اطلاعات وجود داشت. تا زمان به پایان رسیدن این کارگاه آموزشی، این احساس اطمینان در ما بوجود آمد که ما قادر خواهیم بود با استفاده از اطلاعات دریافت شده از گروه (THE SIG) و نیز انتقادات آنها یک مدل استاندارد داده کاوی را به کاربران این عرصه ارائه نماییم.

پس از گذشت دو سال و نیم از برگزاری این کارگاه آموزشی، تلاش ما بر توسعه و پالایش CRISP-DM معطوف شد. ما برای آزمایش این نرم افزار بطور زنده و بصورت یک پروژه بزرگ داده کاوی اطلاعات، آنرا در شرکت مرسدس بنز و نیز در شرکت بیمه OHRA (از شرکای کنسرسیوم) به اجرا گذاشتیم. ما تلاش نمودیم تا اجزای CRISP-DM را برای استفاده در فضای تجاری هماهنگ و آماده کنیم. گروه SIG، مفید بودن خود را با رشد در تعداد اعضا (داشتن بالغ بر ۲۰۰ عضو) و اجرای کارگاههای آموزشی در شهرهای لندن، نیویورک و بروکسل، بر ما ثابت نمود. تا پایان زمانیکه اتحادیه اروپا نیز به پروژه ما ملحق شد، یعنی اواسط سال ۱۹۹۹، ما نسخه ای آزمایشی را تولید نمودیم که از لحاظ مدل فرآیند دارای کیفیت بسیار بالایی بود. کسانیکه با این نسخه آشنایی دارند، تصدیق خواهند نمود که پس از گذشت یکسال، CRISP-DM - نسخه ۱ با نسخه اولیه خود از لحاظ ظاهر و محتوا تفاوت فاحشی داشت. در واقع ما به

این نکته واقف بودیم که، در طی انجام پروژه، کار زیادی را برای ارتقاء نسخه اولیه باید انجام دهیم. کارایی CRISP-DM فقط در گروه کوچکی از پروژه ها (شرکت ها) آزمایش و تایید شده بود. در طی سال گذشته، شرکت Daimler Chrysler این فرصت را بدست آورد تا CRISP-DM را برای تعداد بیشتری از اپلیکیشن های خود بکار بگیرد.

گروه های متخصص در ارائه خدمات حرفه ای به واحدهای تولیدی و تجاری وابسته به شرکت های SPSS و NCR، با بکارگیری CRISP-DM توانستند بطور موفقیت آمیزی مشکلات عدیده شرکت های تولیدی و تجاری طرف قرار داد خود را در زمینه خدمات به مشتریان، حل و فصل نمایند. در تمام این مدت، ما شاهد این بوده ایم که حتی شرکتهای خدمات آماری خارج از کنسرسیوم ما، CRISP-DM را به خدمت گرفته اند، از این به عنوان یک مدل رایج و استاندارد در صنایع استفاده شده و اهمیت آن در میان مشتریان بارها یادآوری شده است. (CRISP-DM هم اکنون در انجام مزایده ها و مناقصه های تجاری نقش تعیین کننده ای را بازی می کند.) ما معتقد هستیم، ابتکار ما در این زمینه کاملاً مورد تایید مصرف کنندگان بوده و نیز بسط و توسعه روش هایمان در بروز رسانی این برنامه ناگزیر و لازم الاجرا است. از لحاظ ما، CRISP-DM نسخه 1.0 کاملاً بروز رسانی شده و آماده انتشار و توزیع بین مصرف کنندگان است.

CRISP-DM از لحاظ اصول فنی و کاربردی، فقط به مباحث تئوری و آکادمیک نپرداخته است و نه اینکه ادعا کنیم که توسط گروهی فرهیخته از استادان فن در پشت درهای بسته خلق شده است. تجربه ثابت نموده است که این دو راهکار در توسعه روش ها، در گذشته مورد آزمایش قرار گرفته اند و کمتر به نتیجه ای مطلوب (یعنی تولید استانداردهای موفق و قابل قبول و مورد استناد) منجر شده اند. موفقیت CRISP-DM را تنها باید مدیون تکیه گاه محکم عملی و تجربی آن در جهان واقعی دانست و نیز کسانی که از آن در پروژه های داده کاوی بهره برده اند. در این رهگذر، ما خود را بی نهایت مدیون کارورزان و کاربران انبوهی می دانیم که با تشریک مساعی و ابلاغ ایده ها و نظرات خود ما را برای به پایان رساندن این پروژه یاری نمودند.

کنسرسیوم CRISP-DM

CRISP-DM 1.0

پیت چپمن (شورای ملی مقاومت)، جولیان کلینتون (SPSS)، رندی کربر (شورای ملی مقاومت)، توماس خابازا (SPSS)، توماس رینارتر (دایملر کرایسلر)، کالین شیرر (SPSS) و رودیگر ویرث (دایملر کرایسلر)

هدف از این مدرک، توصیف و تشریح مدل فرآیند CRISP-DM به عنوان یک ابزار داده کاوی می باشد که شامل، مقدمه ای بر شناخت سبک ها و روش های آن، معرفی CRISP-DM به عنوان یک الگوی مرجع، راهنمای کاربران و ارائه نمونه گزارشات گرفته شده با استفاده از این ابزار نرم افزاری است. در پایان مطالب نیز فهرست و اطلاعات سودمند و مرتبط با موضوع گنجانده شده است. اطلاعات و مدارک ارائه شده، در مالکیت انحصاری شرکای کنسرسیوم CRISP-DM است که اعضای آن عبارتند از:

NCR Systems Engineering Copenhagen (USA and Denmark)،

DaimlerChrysler AG (Germany)، SPSS Inc. (USA) and

OHRA Verzekeringen en Bank Groep B.V (The Netherlands)

Copyright © 1999، 2000